

8. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту // За заг. редакцією В. Б. Авер'янова. — К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2007.

9. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник. / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2006.

10. Тодика Ю. Конституційно-правовий статус человека и гражданина в Украине. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.

Стаття надійшла до друку 25 травня 2011 року.

УДК 340.15

Г. О. Федоренко, доц.
кафедри теорії та історії держави і права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ НА ЕТАПІ «ПЕРЕХОДУ ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ФАЗИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ДО ПОЛІТИЧНОЇ»: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У статті наголошено, що економічна міць — необхідна, але недостатня умова політичної влади в умовах сучасного світу. На етапі «переходу від економічної фази глобалізації до політичної» не можна бути політичним лідером без морального лідерства.

Ключові слова: глобалізація, група двадцяти (G20), правоцентризм, політична система, авторитаризм, модернізація, індекс розвитку людського потенціалу.

В статье отмечается, что экономическая мощь — необходимое, но недостаточное условие политической власти в условиях современного мира. На этапе «перехода от экономической фазы глобализации к политической» нельзя быть политическим лидером без морального лидерства.

Ключевые слова: глобализация, группа двадцати (G20), правоцентризм, политическая система, авторитаризм, модернизация, индекс развития человеческого потенциала.

It is marked in the article, that economic power is a necessary, but insufficient condition of political power in the conditions of the modern world. On the stage of «transition from the economic phase of globalization

to political» it is impossible to be a political leader without moral leadership.

Keywords: globalization, group to twenty (G20), pravocentrism, political system, authoritarianism, modernization, index of development of human potential.

Процес глобалізації фахівці поділяють на його економічну та політичну фази¹. Так, *економічна глобалізація* набула максимального розмаху після подій 1989 р., які поклали край СРСР та об'єднали Європу. Захід пишався тим, що його стиль життя був універсально привабливим. 20 років процвітання та глобальної економічної інтеграції після холодної війни мали глибинні політичні наслідки. Вони створили «безпрограшний світ», у якому усі великі держави були задоволені. Сполучені Штати насолоджувалися періодом однополюсності, ЄС розширювався й процвітав.

Сучасний період глобалізації визначається як «перехід від економічної фази глобалізації *до політичної*». Індустріалізовані демократії більше не мають монополії на вирішальний вплив на глобальну ситуацію. Країни, які раніше вважалися такими, що розвиваються, тепер утверджують свої погляди й інтереси на світовій арені. Тому у 2011 р. Європейський Союз більшу увагу приділятиме світовій арені, а глобальне керування економікою матиме найвищий пріоритет, зокрема, у форматі G20².

Слід зауважити, що *новий політичний клас Європи* — це правоцентристи. Можна було б припустити, що фінансова криза та її наслідки висунуть лівих на чільне місце в політиці. Але в Європі цього не сталося. Чільні гравці європейської політики саме правоцентристи. При цьому в умовах подолання економічної кризи їх гасла, як правило, виявляють певну «гнучкість» і засвідчують готовність відійти від традицій своїх «політичних родин». Зокрема, прем'єр-

¹ Ромней Г. Європа в новій глобальній грі//Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — 146 с. — С. 33.

² G20; Група двадцяти (офіційно: англ. *Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors*) — формат міжнародних нарад міністрів фінансів і глав центральних банків, які представляють 20 економік: 19 найбільших національних економік (країни «великої вісімки» — Великобританія, Італія, Канада, Росія, США, Франція, ФРН, Японія та 11 країн - Австралія, Аргентина, Бразилія, Індія, Індонезія, КНР, Корея, Мексика, Саудівська Аравія, Турція, ПАР), а також Європейський Союз (ЄС)

міністр Великобританії Девід Кемерон виступає за модернізовану, соціально ліберальну Консервативну партію, Фредерік Райнфельдт позиціонує себе як охоронець взірцевої європейської соціальної демократії — системи соціального забезпечення у Швеції, міністр оборони ФРН Карл-Теодор цу Гуттенберг — ініціював скасування пробного каменя консерватизму — військової повинності¹.

Водночас, приміром, у березні 2011 р., пам'ятаючи передвиборчі обіцянки прем'єр-міністра Д. Кемерона відновити віру у керівництво держави (після гучного скандалу у 2009 р. навколо неправомірного використання бюджетних коштів²), британські виборці в ході багатотисячного маршу протесту у Лондоні *виступили проти* державної політики бюджетних скорочень. Демонстранти громили магазини і банківські контори в центрі міста. У результаті, за даними Бі-Бі-Сі, було заарештовано 75 осіб. Організатори ходи, Конгрес профспілок Британії, стверджують, що більшість жителів країни не згодні з планами уряду вирішити проблему бюджетного дефіциту за рахунок різкого скорочення бюджетних витрат. За даними Конгресу профспілок Британії, в акції протесту взяли участь понад 250 тисяч чоловік, що вдвічі більше, ніж очікувалося.

Редактор рубрики «Бізнес» журналу The Economist Роберт Гест ще на початку цього року поставив слушне запитання «Чим повинна зайнятися еліта світу у 2011 році?». Р. Гест вважає, що «еліті варто почати із визнання того, наскільки вона непопулярна...; виборці будуть раді навішати стусанів держслужбовцям...; у 2011 році громадяни висловлюватимуть своє невдоволення з приводу хаосу, який коїться у світі, і звинувачуватимуть у цьому еліту, загалом»³.

¹ Студеманн Ф. Клуб правих // Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — 146 с. — С. 36.

² У своїй передвиборчій програмі Д. Кемерон виступав за послідовну децентралізацію влади, більшу прозорість правлячих структур і посилення звітності. Крім того, він запропонував встановити фіксований термін повноважень для законодавців. Різкі заяви Д. Кемерона прозвучали на тлі скандалу, який вирував у 2009 р. Як з'ясувалося в ході журналістського розслідування, парламентарії від обох партій — Лейбористської і Консервативної — не соромилися спускати тисячі фунтів з кишень платників податків на особисті витрати: на купівлю і ремонт нерухомості, на телетрансляції і DVD, навіть на собачий корм і підгузники. На думку консерватора Д. Кемерона, це показало простим британцям, що вони украй мало контролюють ситуацію в країні. Сам Д. Кемерон зазначав, що скандал із витратами депутатів — це лише привід для народного обурення, і необхідно реформувати всю владну систему.

³ Гест Р. Непристойно багаті // Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — 146 с. — С. 20.

Тому економічна міць — необхідна, але недостатня умова політичної влади¹. Не можна бути *політичним лідером без морального лідерства*. Відповідно втрачаючи моральне лідерство, Захід деградує, слабшає, неминуче перетворюючись на світову провінцію, гние внутрішньо, демонструючи людству очевидний занепад Європи². Так, військова операція «Одіссея. Світанок», розпочата Заходом у Лівії, наразилася на гостру критику у багатьох регіонах світу. Натомість Захід не звертає уваги на революції з людськими жертвами в Сирії, Ємені та Бахреїні (в перших двох немає нафти, а в останньому розміщена велика база одного із стратегічних військово-морських флотів США) тощо.

Слід зауважити, що глобальна економічна криза *змінює логіку міжнародних відносин*. Американці почали запитувати себе, чи той «новий світовий порядок», який постав після холодної війни, ще вигідний для США? Піднесення Китаю вже частіше пов'язують із втратою робочих місць для пересічних американців і розглядають як виклик американській силі. Як наслідок — після довгого періоду співпраці до міжнародної системи повертаються *конкуренція та суперництво*³. При цьому, на сьогодні навіть ортодоксальні американські економісти кивають на валютну політику Китаю, який тримає юань недооціненим щодо долара, як на джерело постійно високого рівня безробіття в США.

За визначенням фахівців, найважливіші, нерозривно взаємопов'язані між собою ознаки, які характеризували Китай протягом останніх 30-ти років — це *швидке економічне зростання та повільні політичні зміни*⁴.

Як відомо, за формою державного правління Китайська Народна Республіка (КНР) була, є і залишається республікою радянського (соціалістичного) типу. Відповідно до ст. 1 Конституції КНР Китайська Народна Республіка (КНР) — це соціалістична держава демократичної диктатури народу, що керується робітничим класом та заснована на союзі робітників і селян. Се-

¹ Ромней Г. Європа в новій глобальній грі // Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — 146 с. — С. 33.

² Лосев І. Лівійські події і «моральне лідерство» Заходу // Український Тиждень. — № 14 (179)8-14.04.2011. — С. 41.

³ Рахман Г. Вітаємо у світі з нульовою сумою // Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — С. 69.

⁴ Світ у цифрах // Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — С. 82.

ред вищих органів державної влади КНР, передусім, виділяють Всекитайські збори народних представників (ВЗНП), Постійний комітет ВЗНП, Голову КНР і Державну Раду КНР.

Всекитайські збори народних представників (ВЗНП) є найвищим органом державної влади, постійно діючим органом якого є Постійний комітет ВЗНП¹. ВЗНП здійснює наступні повноваження:

- обирає Голову та членів Постійного комітету ВЗНП;
- затверджує кандидатури Прем'єра та членів Державної ради КНР (за поданням Голови КНР)²;
- обирає главу держави — Голову КНР, Голову Верховного народного суду, Генерального прокурора Верховної народної прокуратури.

ВЗНП утворюються з представників, обраних від провінцій, автономних міст центрального підпорядкування, особливих адміністративних районів і озброєних сил. Вибори депутатів до ВЗНП проводяться під керівництвом Постійного комітету ВЗНП. Тобто, депутати ВЗНП суміщають виконання виробничих обов'язків з депутатською діяльністю, а ВЗНП як колегіальний орган функціонує лише один раз на рік (протягом двох-трьох тижнів).

В інший час значну частину повноважень ВЗНП здійснює Постійний комітет ВЗНП, який обирається ВЗНП та йому підзвітний. Зокрема, Постійний комітет ВЗНП вправі тлумачити Конституцію, приймати закони, здійснювати контроль за роботою Державної Ради, Центральної військової ради, Верховного народного суду, Верховної народної прокуратури, скасовувати акти органів державної влади провінцій, автономних районів і міст центрального підпорядкування, (які суперечать Конституції, законам і адміністративним актам), ратифікувати та денонсувати міжнародні договори, призначати та відкликати повноважних представників в іноземних державах, нагороджувати орденами і присвоювати почесні звання, приймати рішення про помилування. Таким чином, Постійний комітет ВЗНП наділений досить вагомими повноваженнями у різних сферах державного життя, здійснюючи функції законодавчого органу, глави держави, органу конституційного контролю тощо.

¹ Конституція КНР. — Принята на 5-й сесії Всекитайського зібрання народних представників п'ятого созива 4 грудня 1982 г., поправки в її текст вносились тем же органом на щорічних сесіях в 1988, 1993, 1999 і 2004 гг. — Ст. 57

² Державна Рада КНР є центральним виконавчим органом держави.

Основа соціалістичної економічної системи КНР — соціалістична суспільна власність на засоби виробництва, тобто загальнонародна власність і колективна власність трудящих. При цьому в КНР проводяться широкі економічні реформи, які, загалом, виявляють певні риси «будівництва соціалізму в країні з китайською специфікою». Зокрема, *серед важливих факторів виникнення «китайського економічного дива»*, окрім дешевої робочої сили, кліматичних умов, значення китайської діаспори, (наявності позитивних прикладів модернізації на прикладі заселених китайцями Гонконгу, Сінгапуру і Тайваня), а також союзу китайських еліт із Заходом, що був укладений на початку 70-х років ХХ ст. проти СРСР, (союз надав КНР перепустку на західні ринки, дозволив отримати західні інвестиції та технології, завдяки чому Китай став частиною західної «світосистеми», йому дозволили модернізацію, що дуже важливо, оскільки просуватися наодинці було б набагато складніше), *деякі фахівці, передусім, виділяють авторитарний режим*¹.

У зв'язку з цим особливу увагу слід звернути на своєрідні риси політичної системи КНР, оскільки «форма державного ладу — те ж саме, що і політична система, остання ж уособлюється верховною владою в державі ... ця верховна влада має бути у руках або одного, або небагатьох, або більшості»².

Загалом, політична система — це соціально-політичний механізм, за допомогою якого в надрах суспільства зароджуються відповідні політичні сили, спроможні просувати суспільство у взаємодії з такою особливою його політико-правовою організацією, якою є держава, у напрямі прогресу, демократії та свободи³.

Враховуючи те, що КНР є республікою радянського (соціалістичного) типу, провідне місце в політичній системі Китаю, передусім, займає Комуністична партія Китаю (КПК). У Конституції КНР зауважується на тому, що «перемога нової демократичної революції та успіхи соціалізму в Китаї стали

¹ Святенков П. Авторитаризм стал движущей силой «китайского чуда» // <http://www.kreml.org/interview>.

² Аристотель. Політика // Історія вчень про право і державу: Хрестоматія для юридичних вузів і факультетів/ Уклад., заг. ред. — проф., д-р істор. наук Г. Г. Демиденко. 2-е вид., доп. і змін. — Харків: Легас, 2002. — С. 54.

³ Шульженко Ф.П., Федоренко Г.О. Теорія держави і права: Електронний підручник. — К.: КНЕУ, 2011. — 790 с. — С. 345.

можливими саме завдяки тому, що Комуністична партія Китаю, ведучи за собою народи Китаю і керуючись марксизмом-ленінізмом, ідеями Мао Цзедуна, відстоювала істину, виправляла помилки, долала багаточисельні труднощі і перешкоди»¹.

Зокрема, у Конституції СРСР 1977 р., де була чітко визначена структура політичної системи радянського суспільства, Комуністична партія СРСР визначалася ядром політичної системи суспільства. У реальному житті саме Комуністична партія СРСР була керівною силою суспільства і держави, здійснювала управління всією системою органів державної влади і певною мірою стояла над державою і державними органами влади, займалась підбором і розстановкою керівних кадрів, здійснювала і розробляла внутрішню і зовнішню політику держави та суспільства.

У Статуті Комуністичної партії Китаю КПК також визначається «керівним ядром справи соціалізму в Китаї». Водночас, крім КПК, у політичній системі КНР є ще один інститут — «Єдиний фронт демократичних партій і народних організацій». Його існування не характерно для політичної системи СРСР. На думку фахівців, наявність у КНР цих нечисленних (порівняно з КПК) партій — це позитивний чинник розвитку політичної системи КНР. Якщо КПК, загалом, визначає внутрішньополітичний та зовнішньополітичний курс країни, демократичні партії відіграють роль порадників і консультантів. «У ході тривалої революції і будівництва сформувався керований Комуністичною партією Китаю широкий патріотичний Єдиний фронт різних демократичних партій і народних організацій, що об'єднує усіх соціалістичних трудівників, будівельників справи соціалізму, патріотів, які підтримують соціалізм та об'єднання Батьківщини»².

Проте, не зважаючи на існування демократичних політичних партій, у літературі політичну систему КНР визначають як однопартійну, оскільки лише Комуністичній партії Китаю надано ста-

¹ Конституція КНР. — Принята на 5-й сесії Всекитайського зібрання народних представителів п'ятого созыва 4 грудня 1982 г., поправки в її текст вносились тим же органом на щорічних сесіях в 1988, 1993, 1999 і 2004 гг.

² Конституція КНР. Принята на 5-й сесії Всекитайського зібрання народних представителів п'ятого созыва 4 грудня 1982 г., поправки в її текст вносились тим же органом на щорічних сесіях в 1988, 1993, 1999 і 2004 гг.

тус, практично, «державної» партії. Тобто особливостями політичної системи КНР є:

— по-перше, тісне сплетіння партійних і державних функцій, КПК і держави;

— по-друге, те, що навіть за наявності «Єдиного фронту демократичних партій і народних організацій», домінуючою і керівною силою політичної системи КНР була, є і залишається саме *Комуністична партія Китаю*;

— по-третє, чітке проведення ідей марксизму-ленінізму, Мао Цзедуну без будь-яких намагань до реформування політичної системи.

Слід зауважити, що у 2010 р. лауреатом Нобелівської премії миру став китайський дисидент, правозахисник Лю Сяобо (Liu Xiaobo), який відбуває 11-річне тюремне покарання саме за заклики до реформування політичної системи Китаю¹. Нобелівський комітет присудив йому премію за «тривалу ненасильницьку боротьбу за фундаментальні права людини в Китаї². Вінцем антидержавної діяльності Лю Сяобо називають так звану «Хартію-08». Правозахисник вважається одним із її авторів. «Хартія-08» — це Маніфест, під яким поставили свої підписи більше ніж 10

¹ Сяобо народився в грудні 1955 року в місті Чанчунь в північно-східній провінції Цзілінь. Після закінчення середньої школи відправився працювати в село і лише у віці 22 років поступив в Цзіліньський університет, де вивчав китайську літературу. І вже там створив кружок «Безневинні серця», учасники якого в основному займалися поезією. У 1987 році виходить в світ його перша книга «Критика вибору: діалоги Лі з професором Цзехоу». Одночасно Лю Сяобо виступає з лекціями в університетах Норвегії, США. А момент повернення на батьківщину збігається з початком студентських хвилювань в травні-червні 1989 року. 54-літній Лю виступає на підтримку демонстрантів на площі Тяньаньмень у 1989 році, за що був ув'язнений на два роки. У 1996 році він був засуджений за заклики до звільнення ув'язнених учасників протестів 1989 р. У 2008 році року Лю знов був ув'язнений — суд визнав його винним в спробі повалення державного ладу і засудив до 11 років позбавлення волі. Приводом для арешту стала так звана «Хартія-08», одним із авторів якої виступив Лю Сяобо.

² Присудження Нобелівської премії Лю Сяобо розкололо світову спільноту. Посиленими заходами безпеки зустріли в Пекіні новину про присудження Нобелівської премії китайському дисидентові Лю Сяобо, який відбуває 11-річне тюремне покарання. Китай виразив обурення у зв'язку з присудженням Нобелівської премії світу за 2010 рік правозахисникові Лю Сяобо. Представник МЗС КНР назвав те, що сталося «блудливістю», а вчинки дисидента «суперечать цілям і принципам Нобелівської премії світу». На думку деяких китайських спостерігачів, Нобелівський комітет надав Лю Сяобо «ведмедячу послугу», присудивши йому премію: «Якщо раніше існували непогані шанси на умовно-дострокове звільнення, можливо заміну на домашній арешт, то зараз влада постарается по максимуму дотримати всю сувереністську правосуддя». Члени Нобелівського комітету передбачали можливі наслідки їх вибору. Показовий вислів автора книги «Заповіт Нобеля» Фредріка Хеффермела: «Комітет знов присудив свою власну премію, а не ту премію, яку фундував Альфред Нобель». В першу чергу мова повинна йти про борців за мир, «це антимілітаристська винагорода». У своїй книзі автор стверджує, що якщо до Другої світової війни премія в 90 відсотків випадків присуджувалася відповідно до заповітів Нобеля, то з початком «холодної війни» - всього лише в 50 відсотках.

тисяч чоловік. Він містив *заклики до реформування політичної системи Китаю з вимогами відмовитися від однопартійної системи*. У грудні 2009 р. Лю Сяобо засудили до 11 років тюремного ув'язнення за «поширення антиурядових чуток і організацію діяльності, що спрямована на повалення уряду»¹.

Як відомо, за авторитарного державного режиму усі функції управління суспільством концентруються в руках однієї особи, органу, групи осіб, еліти, партії тощо².

Як зазначалося вище, на думку деяких фахівців, саме авторитарний режим став рушійною силою «китайського економічного дива», оскільки авторитаризм краще пристосований до *модернізації*, ніж демократія: «Демократичний механізм правління дозволяє враховувати інтереси різних сил, які існують у суспільстві зараз. Проте за модернізації це незручно, оскільки завжди знайдуться значні сили, які будуть виступати проти *модернізації*. Пригадаємо, наприклад, Іран після ісламської революції, коли всі економічні досягнення авторитарного режиму шаху були знищені за декілька років. При цьому в країні встановився тоталітарний режим Хомейні, який поклопотався, аби відкинути країну у кам'яну добу. Варто пам'ятати також, що не всі авторитарні режими спроможні до *модернізації*»³.

Слід звернути особливу увагу на те, що *однією із найважливіших ознак модернізації в економічній сфері*, (крім зміни способу виробництва і господарювання та встановлення економічної багатоманітності із перевагою приватного сектора), є *формування соціально орієнтованої ринкової економіки*⁴. Економічна міць — необхідна, але недостатня умова політичної влади. Не можна бути *політичним лідером без морального лідерства*.

«Виробництво заради виробництва», врешті-решт, призвело до краху радянської економіки, яка працювала не на споживача, а заради показників. Економічні перетворення мають, врешті-решт, призводити до підвищення рівня життя пересічних громадян в

¹ Соловьев Е. Норвежцев обвинили в кошунстве. (Нобелевский комитет оказал китайскому лауреату «медвежьё услуги») // Российская газета. - Столичный выпуск № 5308 (229). — 11.10.2010.

² Шульженко Ф. П., Федоренко Г. О. Теорія держави і права: Електронний підручник. — К.: КНЕУ, 2011. — 790 с. — С. 281.

³ Святенков П. Авторитаризм стал движущей силой «китайского чуда» // <http://www.kreml.org/interview>.

⁴ Шульженко Ф. П. Соціально-правова держава в Україні: проблеми становлення та модернізації: Монографія. — К.: КНЕУ, 2007. — 392 с. — С. 30.

усіх сферах суспільного і державного життя. Проте на сьогодні експерти відзначають, що, приміром, ціни на нерухомість у Китаї, загалом, наближаються до американських, хоча порівнювати рівень доходів споживачів у КНР і США неможливо, враховуючи його суттєву різницю. Так, квартири, які сьогодні будуються в КНР, більшість китайських споживачів, як правило, придбати не можуть, оскільки накопичувати кошти на квартиру треба буде усією родиною не менш як 15—16 років¹.

Видатний філософ Стародавнього Китаю Конфуцій вважав, що справжнє призначення людини у її самовдосконаленні. А західні ідеологи соціально-правової держави вбачали мету держави у загальному добробуті, безпеці суспільства та вдосконаленні людей. Можливо, саме завдяки цим великим ідеям ось вже два десятиріччя ООН здійснює досить складні розрахунки так званого *індексу розвитку людського потенціалу* (ІРЛП). Мета цього індексу — кількісно відобразити, що мета економічного і соціального розвитку людського суспільства має полягати у *створенні сприятливих умов, які дозволяють людям вести тривале, здорове і творче життя*².

Література

1. *Аристотель*. Політика // Історія вчень про право і державу: Хрестоматія для юридичних вузів і факультетів/ Уклад., заг. ред. — проф., д-р істор. наук Г. Г. Демиденко. 2-е вид., доп. і змін. — Харків: Легас, 2002. — С. 54.
2. Конституція КНР. — Принята на 5-й сесії Всекитайського зібрання народних представителів п'ятого созыва 4 грудня 1982 г., поправки в її текст вносились тем же органом на щорічних сесіях в 1988, 1993, 1999 і 2004 гг.
3. *Куликов С.* Китайское чудо покрылось пузырями. Надежды на то, что КНР выгасит мировую экономику из кризиса, могут лопнуть // Независимая. — 05.02.2010.
4. *Лосев І.* Лівійські події і «моральне лідерство» Заходу // Український Тиждень / № 14 (179)8. — 14.04.2011. — С. 41.
5. *Ревенко А.* Україна на старті в «двадцатку» (G20) // «Зеркало недели». — № 42. — 13 ноября 2010.
6. Світ у 2011. — The Economist. — Січень, 2011. — С. 82.

¹ *Куликов С.* Китайское чудо покрылось пузырями. Надежды на то, что КНР выгасит мировую экономику из кризиса, могут лопнуть // Независимая. — 05.02.2010.

² *Ревенко А.* Україна на старті в «двадцатку» (G20) // Зеркало недели. — № 42. — 13 ноября 2010.

7. *Святенков П.* Авторитаризм стал движущей силой «китайского чуда» // <http://www.kreml.org/interview>.

8. *Соловьев Е.* Норвежцев обвинили в кощунстве. (Нобелевский комитет оказал китайскому лауреату «медвежьёу услугу») // «Российская газета». — Столичный выпуск № 5308 (229). — 11.10.2010.

9. *Шульженко Ф. П.* Соціально-правова держава в Україні: проблеми становлення та модернізації: Монографія. — К.: КНЕУ, 2007. — 392 с.

10. *Шульженко Ф. П., Федоренко Г. О.* Теорія держави і права: Електронний підручник. — К.: КНЕУ, 2011. — 790 с. — С. 345.

Стаття надійшла до друку 5 травня 2011 року.

УДК 342.7

Ю. М. Рижук, канд. юрид. наук,
старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УНІВЕРСАЛЬНИХ ТА СПЕЦИФІЧНИХ ГАРАНТІЙ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Розкривається поняття гарантій економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Визначаються та характеризуються універсальні та специфічні гарантії економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Ключові слова: гарантії прав і свобод, гарантії економічних прав і свобод, універсальні гарантії економічних прав і свобод, специфічні гарантії економічних прав і свобод.

Раскрывается понятие гарантий экономических прав и свобод человека и гражданина в Украине. Определяются и характеризуются универсальные и специфические гарантии экономических прав и свобод человека и гражданина в Украине.

Ключевые слова: гарантии прав и свобод, гарантии экономических прав и свобод, универсальные гарантии экономических прав и свобод, специфические гарантии экономических прав и свобод.